

Každodennosť v umení III. – Umenie a umelecké intervencie vo verejnom priestore

Dr. phil. Andrea Euringer Bátorová

„Každodennosť? Niečo, čo je ťažké definovať... V istom zmysle nie je nič jednoduchšie a nič zjavnejšie ako každodenný život. V ďalšom zmysle zas nemôže byť nič povrchnejšieho: je to banalita, triviálnosť, neustále opakovanie. A zas z ďalšieho uhla pohľadu nemôže byť nič viac závažnejšie. Je to existencia a „žitie“, odkrývajúce sa pred nami také, aké je, predtým než ho prepíše špekulatívne myslenie: je to presne to, čo musí byť zmenené a zároveň to, čo sa mení najťažšie zo všetkého.“
(Henri Lefebvre, *Critique of Everyday Life*)

V rámci prednášok „Každodennosť v umení III.“ sa budeme zaoberať umením vo verejnom priestore a umeleckými intervenciami do verejného priestoru vo svete ako aj na domácej scéne. Na jednej strane budeme postupovať chronologicky: objasníme históriu, vývoj, predstavíme hlavných predstaviteľov umenia vo verejnom priestore, pričom sa zameriame predovšetkým na projekty, ktoré boli uskutočnené v druhej polovici 20. storočia. Odrasovým mostíkom je plastika „Podstavec sveta“ (1961) od P. Manzoniho, ktorý nadviazal o.i. na koncepciu ready-made od M. Duchampa a takpovediac „vystavil“ celý svet. Budeme sa venovať kľúčovým projektom – plastikám určeným pre verejný priestor - akými sú práce umelcov ako C. Oldenburg, R. Serra, D. Karavan, Christo či J. Holzer. Rovnako spoznáme projekty umelcov land artu, ktorí situovali svoje práce do prírody, teda do verejného priestoru, ktorý má značne odlišný charakter ako ten mestský. Mnohé z týchto prác vyvolali v čase svojho vzniku kontroverzné reakcie a boli impulzom pre živú verejnú diskusiu. Na druhej strane nás okrem individuálnych vyjadrení bude zaujímať formovanie diskurzu o umení vo verejnom priestore, ktorý bol transformovaný takými zásadnými výstavami ako sú viaceré ročníky „Documenta“ v Kasseli, „Skulptur Projekte“ v Münsteri, či Bienále v Benátkach.

Prednášky sú zamerané na vznik a vývoj umenia vo verejnom priestore vo svetovom ako aj domácom kontexte. Vzhľadom na politickú situáciu po roku 1948, ktorá na Slovensku priniesla dominantnú pro-sovietsku doktrínu socialistického realizmu, budeme skúmať aj hlavných predstaviteľov socialistického realizmu spolu s charakteristickými projektami tohto obdobia. Rovnako sa zameriame na alternatívne a neoficiálne umelecké prejavy - intervencie do verejného priestoru, ktoré vznikali napriek diktátu komunistickej moci (happeningy, eventy a performancie, ako napr. projekty „Dočasnej spoločnosti intenzívneho prežívania“ ako boli „3 slnečné dni“). Tiež budeme analyzovať veľkolepé výstavné prehliadky ako „Danuvius 68“, „Socha piešťanských parkov“ a „Polymúzický priestor“, ktoré mali v domácom kontexte 60-tych a 70-tych rokov enormný význam. Ďalej zameriame pozornosť na umelecké vyjadrenia, ktoré vyvolali verejnú diskusiu ako boli „Permanenté manifestácie II.“ od A. Mlynárčika (Bratislava), „Gumipuška“ od V. Popoviča (Piešťany) či „Obete varujú“ od J. Jankoviča (Banská Bystrica).

V neposlednom rade sa zameriame na umenie vo verejnom priestore po roku 1989 až do súčasnosti. Východiskom sú akcie, ktoré vznikli bezprostredne pred, alebo po páde Železnej

opony ako „Ahoj Európa“ (1989 na pohraničnom prechode Berg medzi vtedajším Československom a Rakúskom), „Die Endlichkeit der Freiheit“ (1990 v Berlíne) či „Point of reference 38/88“ (1988 v Grazi). Ďalej sa náš záujem sústreďuje na projekty, ktoré sú založené na participácii a komunikácii s konkrétnou komunitou: ako „Vehicle“ (K. Wodiczko), „House“ (1993, R. Whiteread), rôznorodé projekty „Wochenklausur“, „Nic tam neni“ (2003, K. Šedá) a mnohé iné. Na záver predstavíme aktuálne trendy guerilla gardening, rozličné temporárne dotváranie/pretváranie urbánneho priestoru ako sú populárne street-artové intervencie (štrikovanie, háčkovanie, querilla vyšívanie, light graffiti). Optimálnym doplnkom prednášok „Každodennosť v umení III.“ je **Textový seminár: Každodennosť v umení III. – Umenie a umelecké intervencie vo verejnom priestore.**

Prednášky „Každodennosť v umení III.“ sú pokračovaním prednáškového cyklu „Každodennosť v umení I.“ a „Každodennosť v umení II“, v ktorej sme sa venovali križovatkám medzi výtvarným umením, moderným tancom, divadlom, hudbou a každodennosťou.